

Giczy János

festőművész (Alszipor, 1933. december 28.)

Különös szerencséje a sorsomnak, hogy Alsziporon születtem. A falu, ha jól emlékszem, 65 házból állt. Itt már, a Dunántúl végén a Kisalföld síkja dombokká változik, s a látóhatár szélén az Alpok nyúlványaival egyesül.

Ez a falu bizony kicsi volt, de azért rendelkezett evangélikus népiskolával, ami gyerekkoromban kitűnő iskola volt, s valószínű, hogy leginkább a tanító érdeméből. Persze volt itt vegyesbolt, kocsmá, tűzoltószerterő önkéntes tűzoltósággal. Sorolhatnék még különféle szerveződések, de csak egyet említek még: a század elején nőegylet is működött. Volt még egy szép harangtorony is téglából, amely ma a Szentendrei Falumúzeumban található.

Bár a falunak a nagy része a reformáció elterjedése óta ma is evangélikus, a felszipori faluvégén álló kicsi, késő Árpád-kori istenháza a XVIII. század eleji vallási villongások óta a katolikusoké. (Felszipor Alszipornak ikerfaluja. A XIII. században még mindkettőt együtt említik Terra Zupurként, a későbbiekben, a XIX. század végéig Alsó-Sziporként és Felső-Sziporként szerepel, a mai közbeszédben is még sokszor így nevezik.)

A XVII. században a soproni országgyűlés a megye egyik artikuláris helyének (ahol istentiszteletet tarthattak az evangélikusok) Nemeskért jelölte meg, több mint harminc község számára. Itt épült fel a luthéránusok büszkesége, a nemeskéri templom 1732-ben. Különös, varázsos hely ez a templom fehér falaival s fenyőszagot árasztó karzataival, padsoraival, melyeken ugyanott ültek apám, öregapám s az ő apjuk, öregapjuk: néhai parasztok, ácsok, csizmadiák, kisenemes gazdák. Az ő szellemük ott volt, s talán ma is ott van a gyerekkorom falujában.

Nekem öregapámtól, öreganyámtól s szüleimtől közvetítődtek a régiek igazságai: hogy a világ kerek egész, mindennek megvan a maga ideje, vannak örök és mulandó dolgok. Az igazság létezik, és az Isten számon tartja cselekedeteinket. Gyerekkoromban, a faluban még minden és mindenki ehhez igazodott. De jött a háború, jöttek a különféle kemény és puha diktatúrák, melyek azt mondták: nem az az igazság, amit eddig annak hittetek, hanem az, amit mi annak mondunk, s nincs Isten, és nem tartja számon senki a cselekedeteiteket.

Ahogy tanulmányaimat elvégeztem, még javában tartott ez a kilátástalan világ. Festő lettem, lassan önálló festő. Képeimen embereket keltettem életre, valami

lebegést próbáltam létrehozni, hogy érzékeltessem a világ fölött érzett kétségbeesést, bizonytalanságot, de a régebbi századokból s gyerekkoromból álderengő boldogság lehetőségeket is.

A hetvenes években, amikor a szülőházamat lebontották, megástam a kemence környékét; az a szokás, hogy a kemence építéseinél sok apró cserépdarabot falaznak be, különösen az aljába, hogy a meleg a fűtés után sokáig megmaradjon. Talán az elmúlt százötven, de lehet, hogy kétszáz esztendő törött cserepeinek mustárja volt itt. Találtam mindenféle edénytöredéket és sok apróra törött szemes kályhacsempét. Sohasem hallottam róla, hogy itt lett volna szemes kályha, de apám, sőt öreganyám sem tudott róla. De mint a megtalált darabok bizonyítják, lehetett ilyen, csak elfelejtődött. Ekkor jöttem rá, hogy nekem Alsószopor, a falunk ilyen többrétegű jelenség: ha leások a földbe vagy az emlékezetbe, s keresek-kutatok régi holmik, eszközök, események után, sosem volt nekem vélt, de valójában csak elfelejtett dolgok kerülnek elő, ismerősökkel keveredve. Szürrealista világ ez; tárgyak, emberek, élők és rég meghaltak. Mindez egymás mellett, egymás alatt térben és időben. Benne van a nem létezőnek hitt kályhaszem otthonról, apám emlékei a régen elbontott, a tegnapit megelőző házról, az anyám fonta vászonkendő és nagyapám, nagyanyám állatai, szerszámai ugyanúgy, mint dédapám, Adorján Kálmán keze írása 1858-ból egy régi asztallapon. Én, a késői utód ebből az asztallapból egy szárnyas oltár fedőlapját készítettem, melyen ma is ott van az írás: dédapám beleírt az én festményembe. Üzen több mint ötnegyed évszázad távlatából.

Nekem a dolgok itt így vannak jelen. Így, a régiek és az újak együtt, néha külön, ismerősségükkel és titokzatosságukkal. A képeim is így kezdtek épülni: néha egymás fölé rakott rétegekkel, egyre ritkábban egyidejű, egylátású módon, mindinkább egész és rész egymás mellé helyezésével (egymás erősítésével). Így léptem ki a megszokott formából, de mégis ahhoz kapcsolódva, reményeim szerint új jelentést kifejezve.

